

transparant

EDITORIAAL

Het Paasgebeuren

Opnieuw anders dan anders

Enkele weken geleden vierden we de Goede Week en Pasen. Het tweede jaar op rij werd het gebeuren gekleurd door de pandemie. We konden slechts in heel beperkte kring samenkomen in onze kerken. Palmzondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag, gebeurtenissen die voor mij diepgang krijgen door de intense liturgie. In onze pastorale eenheid werden enkele vieringen aangeboden; telkens waren ze volzet. Zelf nam ik deel aan de kruisweg op vrijdagmiddag. Met 15 beluisterden we het lijdensverhaal van Jezus, om dan de stilte in te gaan. Stille Zaterdag werd een stille dag, zoals er de laatste maanden veel waren. Op paasmorgen begroette ik de ingeschreven parochianen aan de kerkdeur met een *zalig Pasen*. Vele medegelovigen kwamen niet in de kerk maar volgden de online vieringen. Ook familiebezoeken konden niet, er werd gevierd in de eigen bubbel. (groot)Ouders zochten creatieve wegen om de paasklokken hun werk te laten doen.

Cesuur (Arcabas)

Voor mij kreeg het gebeuren van Pasen een vernieuwde betekenis door mijn werkbezoek bij mgr. Luc Van Looy in Scherpenheuvel, enkele weken geleden. Hij was graag bereid mee te werken aan een digitale bezinning waarin het prachtige veelluik 'Passie en verrijzenis' van de

Franse kunstenaar Arcabas centraal stond. Wat mij in het werk het meest trof, was het kleine schilderij van de cesuur. Het lijkt onbenullig, maar het vormt de brug tussen lijden/dood en nieuw leven, tussen de Goede Week en Pasen. Dat kleine schilderijtje van het lege graf is tegelijk een

pijl die verwijst naar wat daarna komt. Het gaat niet over de Goede Week, het gaat over Pasen. Je hebt de Goede Week en de dood nodig om naar Pasen, naar het nieuwe leven te gaan. Het lege graf is het sterke symbool geworden van Jezus' verrijzenis. De evangeliën verhalen het gebeuren in alle soberheid: de steen is weggerold. Hij is er niet meer. Het lege graf baadt in een goddelijke glans.

(<https://www.pastoralezorg.be/page/het-veelluik-passie-en-verrijzenis/>)

Pasen, een nieuw begin

Arcabas zet in zijn 'Cesuur' als het ware een puntkomma. De puntkomma vind je ook in de tattoo-wereld. Ze is een universeel symbool voor een einde dat geen einde is, geen *point final* maar een einde met een 'en toch'. De puntkomma is een symbool van hoop en liefde als het moeilijk gaat, echt moeilijk! Het verhaal stopt niet, maar gaat verder achter de puntkomma. Er is alleen soms een omslag nodig, een rustmoment. Arcabas raakt in zijn cesuur de kern van het christelijke geloof: de dood is niet het einde. Het stopt hier niet, het verhaal gaat verder. Er is wezenlijk een 'en toch'.

Dat is ook voor mij de kern van Pasen: wat er ook gebeurt, het leven stopt nooit. Je geeft mensen nieuwe kansen, je laat hen nooit helemaal los, er is altijd een nieuw begin mogelijk. Verrijzenis gebeurt nu, in het dagelijkse leven. Maar ook over de dood heen blijft de verbondenheid voelbaar: er is een leven na de dood, er is een 'bij God zijn'. Hoe dat er precies uitziet, weet ik niet, maar de dood is niet het einde. Ik vind het belangrijk om die twee aspecten mee te nemen: verrijzenis in dit leven en verrijzenis na dit leven.

Op weg, net als de Emmaüsgangers

Het verhaal van de Emmaüsgangers daagt ons uit om de weg verder te gaan. In het voetspoor van Jezus kunnen we met mensen op weg gaan en hen beluisteren, als een echte metgezel. Pas gaandeweg wordt Hij voorganger: Hij ontsluit voor hen de Schriften en gaat met hen aan tafel. Die rolwissel staat voor mij symbool voor de wijze waarop je met mensen op weg gaat. Heel vaak ben je gewoon metgezel. Je luistert vooral. Af en toe krijg je de kans om ook voorganger te worden en je verhaal naast dat van hen te leggen. En zelf blijven we natuurlijk ook altijd een van die leerlingen. Dan gaat Jezus met ons mee.

Een gezegende Paastijd, vijftig dagen die ons doen uitkijken naar Pinksteren!

Christa Damen, voorzitter

Betrokken in dialoog

Viering 50⁺¹ jaar IPB

zaterdag 5 juni 2021 van 10-12 uur met thema's uit de voorbije 50 jaar en interviews over gisteren en morgen. Deelnemen kan via livestreaming. Meer info en link op onze website www.ipbsite.be

Sleutels voor synodaal overleg

Zaterdagvoormiddag 6 maart kwam het IPB-Forum digitaal samen om zich verder te verdiepen in het thema synodaliteit. Over dit onderwerp publiceerden wij al vorig jaar in *Transparant* jg23/2 onder de titel *Samen-op-weg als beeld van de Kerk*. Deze keer werden een aantal sleutels voor een synodaal overleg aangereikt en werden die getoetst aan de praktijk in een mini-onderscheiding in kleine groepen. Carine Devogelaere, coördinator van het IPB, gaf een reeks aandachtspunten en sleutels die bruikbaar zijn voor onze manier van overleggen op alle niveaus van de Kerk. Na de koffiepauze was er in 10 gespreksgroepen van 6 deelnemers een mini-onderscheiding over de vraag of de Kerk vandaag meer als gist dan wel als licht in de samenleving aanwezig moet zijn. De leden hadden vooraf de opdracht gekregen om dit aan de hand van enkele teksten uit het evangelie voor te bereiden. Zie ik mezelf als gelovige eerder als gist of heb ik vooral een zending als licht? En waar zou de Vlaamse Kerk best op inzetten? In een eerste ronde deelde elk groepslid haar of zijn antwoorden. De anderen luisterden vanuit het geloof dat de Geest doorheen ieders inbreng iets te vertellen heeft. In de tweede gesprekronde was de opdracht om samen als groep tot een gemeenschappelijk antwoord te komen met betrekking tot de Vlaamse Kerk. Zowel het antwoord op die opgave als een korte reflectie over het proces werden samengebracht in het plenum.

“Synodale dialoog vergt moed zowel bij het spreken als bij het luisteren. Het gaat er niet om in een debat verstrikt te raken [...] maar om uit te drukken wat als nuttige suggestie van de heilige Geest wordt ervaren.” (uit *art.III Synodaliteit in het leven en de zending van de Kerk*)

1. Brede bevraging

In de voorbije jaren hebben we gezien hoe paus Franciscus systematisch een brede bevraging uitstuurt als voorbereiding op een bisschoppensynode. Synodaal overleg veronderstelt immers dat alle betrokkenen een inbreng kunnen doen en zo bijdragen tot de besluitvorming. Wanneer we in onze plaatselijke kerkgemeenschap zoveel mogelijk mensen willen betrekken bij een of andere keuze zijn er verschillende mogelijkheden. Werken we met een vragenlijst? Op papier of online? Hoe verspreiden we die? Wie willen we bereiken?

2. Voorbereiding van het overleg

De input van velen moet verwerkt worden tot een werkbaar geheel. De mensen die daarvoor instaan hebben een grote verantwoordelijkheid omdat ze sterk mee bepalen wat zichtbaar wordt voor verdere bespreking. Een samenvatting maken, houdt in dat je antwoorden ordent en groepeerd, dat je weggingen maakt en aangeeft of iets al dan niet vaak vermeld wordt. Maar tegelijk is het belangrijk om de verrassende antwoorden, ook al komen ze slechts 1 keer voor, mee te nemen. Want het gaat misschien om een profetische stem. Ook zonder voorafgaande bevraging hebben de deelnemers aan het synodaal overleg vooraf informatie nodig over het thema zodat iedereen met een zekere kennis van zaken kan deelnemen.

3. Samenstelling van de groep

Het synodaal overleg gebeurt in een groep die bestaat uit mensen met een verscheidenheid aan achtergronden, functies en charisma's. De leden kunnen gevraagd, aangeduid of verkozen zijn. Samen vertegenwoordigen zij de bredere groep uit sleutel 1. Bij het begin van het traject kan de vraag gesteld worden of een ontbrekende stem nog moet aangevuld worden door coöptatie.

4. Grondhouding

De deelnemers aan het synodaal proces geloven dat elk lid een waardevolle inbreng kan doen, geïnspireerd door Gods Geest. Ze zijn bereid tijd te maken om onder het Woord van God te gaan staan en de tekenen van de tijd te lezen in het licht van het evangelie. Bovendien wordt verwacht dat ze de eigen visie kunnen loslaten om te focussen op het gemeenschappelijk belang. Ze kunnen tijd maken om eventueel meerdere keren samen te komen om te groeien naar een nieuw en gezamenlijk gezichtspunt.

5. Dialoog in de Geest

Spreken en luisteren verlopen in grote eerbied voor wat de Geest bij monde van iedere deelnemer wil laten klinken. Naargelang het type proces en de vaardigheden van de deelnemers kan het soms zinvol zijn om beelden en symbolen te gebruiken zodat ook wie minder taalvaardig is, volop aan bod kan komen.

6. Besluitvorming

Na een uitwisseling van standpunten en ideeën volgt een gemeenschappelijke onderscheiding waarin de leden naar een besluit groeien. Soms tekent zich dat al snel af, soms duurt het meerdere sessies. Het besluit is niet altijd wat de meerderheid zegt. Het kan ook groeien vanuit wat een enkeling als nieuw inzicht heeft aangebracht. Af en toe leidt het overleg tot de ontdekking dat de initiële vraag niet helder was of dat eerst een andere vraag beantwoord moet worden.

7. Vergaderafspraken

Om een synodaal proces voldoende ruimte te geven, zijn goede afspraken nodig. Zeker als de groep al langer samenkomt om te vergaderen, vraagt het een inspanning om over te stappen naar een synodale modus. Dat veronderstelt: voldoende tijd (eventueel gespreid over meerdere momenten), informatie over het onderwerp en over wat daarrond leeft in de bredere groep, persoonlijke reflectie/gebed op basis van een tekst uit de Bijbel en van de vraag waarover de onderscheiding gaat. Tijdens de bijeenkomst zelf krijgt iedereen eerst tijd om een inbreng te doen zonder dat de anderen daarop reageren. Dan volgt een moment van stilte waarin elk lid persoonlijk onderscheidt wat hieruit voor verder overleg aan bod kan komen. Dat wordt samengebracht in een tweede ronde. Daarna pas start het gesprek om tot een synthese en besluit te komen. Een moderator die waakt over het verloop en ook de tijd bewaakt, is daarbij noodzakelijk. Deze vorm van luisteren en spreken is zeer intensief en vraagt een grote aandacht. Wanneer het besluit zich niet aftekent, is het dus beter om het gesprek op een later moment met dezelfde mensen te hernemen. Sommige antwoorden rijpen immers door ze even los te laten om er daarna (op)nieuw mee bezig te zijn.

7 uitdagingen voor de kerkgemeenschap van de toekomst

Met *Space for Grace* zet het IPB volop in op innovatie en vitaliteit van de geloofsgemeenschappen en ondersteunt het lokale projecten met knowhow en met budget. Kerk-zijn vraagt om de tekenen van de tijd te lezen in het licht van het evangelie en moedig te onderscheiden wat de christelijke missie is in een veranderende omgeving. Kerkgemeenschappen bieden enerzijds bronnen van spirituele verdieping en geven anderzijds handen en voeten aan Gods liefde voor alle mensen en heel zijn schepping. Hoe zij dit vandaag en in de toekomst pastoraal vorm kunnen geven, is een vraag die velen bezig houdt. De context is immers grondig veranderd en misschien zijn de gevolgen daarvan nog onvoldoende geïntegreerd in onze manier van Kerk-zijn.

Het boekje *Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen* van pastoraaltheoloog Matthias Sellmann kan dan een hulp zijn. Het vertrekt vanuit de vaststelling dat de meest typerende kenmerken van de Europese samenleving zelfbeschikking, autonomie en individuele vrijheid zijn. In het licht van het evangelie kunnen we ons hierbij kritische vragen stellen. Maar Sellmann nodigt uit om ze te beschouwen als kansen en te kiezen voor een open dialoog met de seculiere mens die zelf gestalte wil geven aan zijn religieus engagement. Hij schetst zeven dimensies van religieuze zelfbeschikking met daarbij telkens een uitdaging voor de parochie en bij uitbreiding voor elke geloofsgemeenschap. Ik stel ze hier kort voor door de ogen van Tomas, een fictieve veertiger die zich christen noemt.

1. Ruimtelijke organisatie

Tomas heeft niets met Kerk als organisatie (macroniveau) en heeft ook geen echte band met de lokale parochiegemeenschap (microniveau). Toch zoekt hij plekken en momenten waar hij als gelovige iets kan meemaken en waar hij iets aan heeft.

UITDAGING: Bieden we hem een divers netwerk aan van religieuze praktijken en sociale vormen om tegemoet te komen aan zijn nood aan religieuze zelfbeschikking? Dan kan hij zelf kiezen en zich eventueel engageren voor iets wat een belofte van identiteit en verbondenheid inhoudt.

2. Creatief onthaal

Tomas voelt zich niet aangesproken door de teksten en de muziek van de liederen die 's zondags in de mis gezongen worden. Hij kent een groepje dat heel andere religieuze liederen zingt die volgens hem ook in de kerk zouden passen.

UITDAGING: Bevragen we parochianen ooit op wat ze waarderen en wat ze missen in onze aanpak? Staan we open voor de verzuchtingen van nieuwkomers en van wie afhaakten? Kritiek en suggesties zijn kansen om nieuwe wegen te gaan.

3. Participatie

Tomas wil wel vrijwillige ziekenbezoeker worden, maar ziet sommige afspraken binnen die groep niet zitten. Hij wil graag mee bepalen hoe de bezoeken georganiseerd worden.

UITDAGING: Op welke manier hebben medewerkers en vrijwilligers inspraak in afspraken en beslissingen? Welke vormen van synodaal

overleg bestaan er en hoe zwaar wegen besluiten van een groep in de werking van het grotere geheel? Mensen zullen zich medeverantwoordelijk weten als hun mening meetelt.

4. Professionaliteit

Tomas is op zoek naar wie hij moet aanspreken met zijn ideeën over de liederen in de zondagsmis. De pastoor verwijst hem naar de werkgroep liturgie die hem laat weten dat de pastoor het laatste woord heeft.

UITDAGING: Op welke manier krijgt de inbreng van religieus creatieve mensen een plaats? Hoe worden nieuwe verrassende ideeën opgenomen in het grotere geheel van de gemeenschap en de traditie? Het vraagt professionele vaardigheden van de leidinggevenden om de lokale Kerk zo te organiseren dat het wezenlijke tot zijn recht kan komen zonder vernieuwende ideeën af te remmen.

5. Communicatie

Tomas is een digitale lezer en heeft dus geen abonnement op het parochieblad. Hij gaat regelmatig kijken op de website van de parochie. Om zijn mening over iets kenbaar te maken, kan hij echter alleen maar een e-mail sturen aan een van de verantwoordelijken.

UITDAGING: Vindt Tomas al het nieuws van de parochie op de site? Zijn er linken naar sociale media waar lezers in interactie kunnen gaan? Goede communicatie bestaat uit informatie, advies/hulp en animatie die enthousiast maakt. Ze schept bovendien ruimte voor wederkerigheid.

6. Articulatie

Tomas reageert blij verrast op een videoclip die hij op de parochiale website vond. Hij werd geraakt door iemand die getuigt van de kracht van Gods Geest in haar leven.

UITDAGING: Wat doen we om mensen religieus te inspireren en hun innerlijke ervaringen te helpen duiden? Welke taal en welke beelden reiken we aan uit onze Bijbelse en spirituele bronnen? Het christelijk geloof kent een schat aan mogelijkheden om menselijke ervaringen te verdiepen. Een geloofsgesprek onder medewerkers of vrijwilligers kan een oefenplek zijn om de articulatie met het eigen leven te maken.

7. Innovatie

Tomas vindt het jammer dat hij zo weinig ziet gebeuren in de parochie. De vaste medewerkers lijken geen energie te hebben voor nieuwe initiatieven.

UITDAGING: Hoe werken we bewuster aan verandering en vernieuwing? Hoe betrekken we nieuwe mensen en geven we hen de ruimte om andere dingen te doen dan de lege plekken opvullen? De toekomst vraagt om een volgehouden aandacht voor processen van vernieuwing. Ze is tegelijk genade én systematisch engagement om nieuwe wegen te ontdekken en te gaan.

Carine Devogelaere

MATTHIAS SELLMANN
Parochie van de toekomst. 7 uitdagingen
Halewijn 2021, 70 p.
ISBN: 9789085286066

Op weg met het IPB

Een kennismaking met de nieuwe stafmedewerker

In november 2020 ging Laura Tack van start als de nieuwe stafmedewerker van het IPB. De jonge dertiger werkte voordien als bijbelwetenschapper en kunsthistorica aan de KU Leuven. Hieronder licht ze toe hoe dit pad haar bij het IPB bracht.

Het IPB staat op een uniek snijpunt van Kerk en samenleving.

In een maatschappij waar de plaatsen voor werkelijke ontmoeting en dialoog schaars zijn geworden, moet je een overlegplatform als het IPB blijven koesteren. Voor ik bij het IPB van start ging, onderzocht ik als postdoctoraal onderzoeker, onder begeleiding van Barbara Baert aan de faculteit Letteren, de verbeelding van Kairos of het gunstige ogenblik in de christelijke kunst. Vaak wordt gezegd dat we in een crisistijd leven, maar we vergeten dat de crisis doorgaans niet het einde is maar het begin. Crisis, in de Griekse zin van het woord, roept op om een oordeel te vellen over de kansen die zich aandienen. Als christen mag je in die zin gerust kritisch zijn. Ik heb religie lang ‘van buitenaf’ bestudeerd en beschouw het als een privilege om nu mee van binnenuit op weg te kunnen gaan, om samen met anderen te onderscheiden wat nu precies die tekenen van de tijd, die kairos-momenten, zijn.

Pelgrimeren vind ik een bijzonder krachtig ritueel.

Dat schrijf ik niet alleen omdat ik mijn man al pelgrimerend heb ontmoet op staptocht door Normandië met IJD Brugge. Ik wijdde mijn proefschrift aan de faculteit Theologie en Religiewetenschappen aan de metafoor van de weg in het Johannesevangelie. De achterliggende beeldspraak van de fameuze woorden “Ik ben de weg, de waarheid en het leven” (Joh 14,6a) was verrassend genoeg nauwelijks grondig exegetisch doorgelicht. De weg naar de Vader, waarop Jezus doelt, is een weg uitgestrekt in de ruimte en in de tijd. De johanneïsche Jezus schept ruimte voor een diverse gemeenschap, zoals een huis met vele kamers (Joh 14,2), maar ook tijd om geleidelijk op weg te gaan. Openbaring is geen gesloten boek op een rek, waarvan je de volledige inhoud al kent, maar het is een dynamisch proces dat groeit in de ruimte en de tijd die gelovigen krijgen om met elkaar op weg te gaan. Dat is volgens mij ook de betekenis van synodaliteit, het letterlijk samen (*syn-*) op weg (*hodos*) gaan.

Synodaliteit leerde ik beter kennen via het IPB.

Het beeld van een luisterende Kerk die samen op weg gaat om geleidelijk tot onderscheiding te komen, spreekt me aan. De ongebaande wegen durven gaan, vergt niet enkel moed maar ook waakzaamheid. De loyaal-kritische houding van het IPB is een

belangrijke katalysator in dat proces. Ik neem Joh 14,6 opnieuw als voorbeeld. Dit Bijbelvers leidt christenen tot de kern van hun geloof, dat ten diepste relationeel is. Via Christus staan christenen in relatie met de levengevende God. Tegelijk stel ik vast dat op basis van datzelfde Bijbelvers andersgelovigen uitgesloten worden van die levengevende realiteit. Moeten christenen hier vandaag nog wakker van liggen? Ja, want precies de loyaliteit aan de relatie met Christus nodigt christenen uit om kritisch te zijn voor verengende misinterpretaties. Dit inzicht, dat gegroeid is uit de interreligieuze dialoog, toont aan dat precies het onverwachte gesprek met andersdenkenden zuurstof geeft aan de pelgrimerende Kerk. Op de synodale weg hebben we geen slaapwandelaars nodig, maar wakkere christenen die zoeken naar verbinding over de grenzen van exclusie heen. Als stafmedewerker van het IPB wil ik dan ook de ramen van het huis mee open zetten zodat de Geest volop kan waaien.

Kunst en religie boeien mij.

Beide peilen naar een hogere realiteit die niet zomaar vanzelfsprekend maar toch diepmenselijk is. Meer en meer zijn religie en kunst van elkaar weg drijvende eilanden geworden, die los van elkaar lijken te bestaan. Ik studeerde theologie en kunstwetenschappen omdat precies het reizen tussen beide werelden bijzonder inspirerend kan zijn. Ik volgde ook beeldende vorming en keramiek aan de academie. Kunst en religie hebben meer gemeenschappelijk dan je vandaag soms denkt. Beide domeinen staan sterk onder druk in een maatschappij die consumptie van kant-en-klare kennis, winstbejag en doorgedreven efficiëntiedenken voorop stelt. Tijd maken voor het ervaren van kunst is voor mij een vorm van contemplatie.

Als kind van mijn tijd probeer ik scherp te stellen op de tekenen van de tijd.

Ecologie, migratie en onrecht tegen vrouwen zijn thema's die ik belangrijk vind. Zo werk ik in mijn vrije tijd mee aan het buddy project voor nieuwkomers van de stad Leuven. We kiezen thuis ook bewust voor groene stroom en ecologisch verantwoorde producten. Om onze consumptie van plastic te beperken, probeer ik regelmatig aankopen te doen in de verpakkingsvrije winkel in de buurt en onlangs ruilden we onze occasiewagen voor een abonnement op een deelwagen. Ik vind dat de vrouwelijke stemmen in de maatschappij nog meer gehoord mogen worden en laat me daarin niet ontmoedigen door de karikatuur van het klaagfeminisme waarmee de media wel eens de draak steken. Ik heb het altijd treffend gevonden dat in de masculiene wereld waarin het Nieuwe Testament ontstond, de evangelies en de brieven – uiteraard naast enkele notoire vrouwonvriendelijke passages – ook sporen bevatten van de positieve rol van vrouwen in de geloofsverkondiging. Uit die weerbarstige vrouwelijke aanwezigheid put ik veel energie.

Laura Tack